

■ Гасцёўня «Звяды»

Арган лечыць не толькі душу

Ксенія Пагарэлая — адзіная ў Беларусі жанчына-арганістка. У 1999 годзе яна стала «Жанчынай года Полацка», у 2003-м — «Жанчынай года Віцебшчыны», а летась за значны ўклад у развіццё духоўнага і інтэлектуальнага патэнцыялу, культурнай спадчыны беларускага народа атрымала медаль Францыска Скарыны. Гэтая ўнікальная жанчына зусім не «зорная» артстка: не жыве ў элітным доме, ездзіць у грамадскім транспарце. Нядаўна Ксенія Максімаўна выступала на віцебскім міжнародным музычным фестывалі імя Сялярцінскага. Як заўсёды, пры поўнай зале. Адрозна пасля канцэрта з арганісткай пагутарыў карэспандэнт «Звяды».

— Калі вы вырашылі, што хочаце стаць арганісткай?

— Усё пачалося гадоў у 13, калі я вучылася ў музычнай школе ў Краснадары. Мая педагог далава слухаць запісы арганнай музыкі на кружэлках. Я вельмі любіла Баха. Дарэчы, і марыць не магла пра тое, што буду іграць на аргане, які зрабілі спецыяльна для Баха. Цуд здарыўся ў Дрэздэне, недалёка ад слаўтай карціннай галерэі. Было адчуванне, быццам лячу ў космас.

А ўпершыню пачула арган у 18 гадоў — у Рызе. Калі вучылася ў Маскоўскай кансерваторыі, была магчымасць, акрамя асноўнага інструмента, фартэпіяна, асвоіць другі. І выбрала, вядома, арган. Гэта не хатні інструмент. Ведаю, што некаторым арганістам, каб пазаймацца, трэба ўстаць а пятай гадзіне раніцы.

Я рэпетыў ў Сафійскім саборы: з самай раніцы, ці позна ўвечары. У сабор з 10.00 да 17.00 запускаюць турыстаў. Калі няма экскурсій, можна і папашлівацца майстэрства.

— Наколькі я ведаю, у Полацк вы пераехалі на працу ажно з Уладзіслава. Як трапілі на Далёкі Усход? Чаму потым пераехалі ў Беларусь?

— Да мяне ў Полацку працавала мая сяброўка Вівіяна Сафраніцкая, з якой разам вучыліся ў Маскве. У нас быў вельмі добры наставнік — Леанід Ісакавіч Ройзман. Ён, дарэчы, з'яўляўся членам камітэта, які займаўся будаваннем аргану. У савецкі час шмат канцэртных аргану пабудавалі.

Ва Уладзіславе трапіла па размеркаванні. Дарэчы, сама наспрасілася (смяецца). Памятаю, сябры вырашылі, што ў мяне нешта з галавой. А мне захацелася рамантыкі. І я зусім не шкадую, што праехала на цягніку ўсёй Савецкай Саюз, убачыла Байкал... Мяне падчас паездкі ўразіла, наколькі ў нас вялікая краіна. І прапрацавала чатыры гады ва Уладзіславе. Дарэчы, арган там так і не пабудавалі. А ўсё таму, што інструмент планавалі ўстанавіць у будынку былой лютэранскай кірхі, дзе размяшчаўся музей ваенна-марскога флоту. Музейную экспазіцыю планавалі перавесці ў іншы будынак. Але чамусьці флот не дамовіўся з уладай горада. Падрабязнасці я не ведаю. А потым у краіне пачалася перабудова, зразумела, было не да аргана. Кірха цяпер дзейнічае, але там стаіць маленькі электронны арган.

У Полацк мяне сагтавала пераехаць Вівіяна, якая збралася вучыцца за мяжой. Сказала, што вельмі добры ў Сафійскім саборы арган. Шкада, калі на ім не будзе каму іграць. Прыехала ў Полацк з Уладзіслава ў 1988 годзе. Мяне адрозна ўраўні сабор на беразе Заходняй Дзвіны. І арган насамрэч унікальны, як і акустыка ўсрэдзіне храма.

— А колькі, дарэчы, канцэртных аргану ў нашай краіне?

— Тры: у Мінску — у дзяржаўнай філармоніі, у Віцебску — у філармоніі і ў Полацку. А ў касцёлах — прыкладна сто. Цудам захаваўся арган у вёсцы Камі Пастаўскага раёна. Яму больш за 100 гадоў. У час, калі змагаліся з рэлігіяй, знішчалі арганы. Дык ксёндз, каб выра-

таваць арган, зняў з інструмента адзін рэгістр ды схаваў. А калі прыйшлі дэмантаваць арган, сказаў, што ён не працуе. І не падмануў жа, і пры гэтым арган выратаваў.

Той арган і ў нашы дні радуе людзей. Як і незвычайнай формы касцёл — абароннага тыпу, яму больш як 400 гадоў.

— Фестываль арганнай музыкі «Званы Сафіі», на думку спецыялістаў, адзін з самых прэстыжных ва ўсім свеце. Як вам удалося на самы першы фестываль у правінцыйны горад лепшых арганістаў з розных краін?

— Фестываль праходзіць у Полацку, пачынаючы з 1996 года. Ведаеце, не цяжка было запрасіць арганістаў вельмі высокага ўзроўню ўзяць удзел у фестывалі, таму што ёсць цікавасць да Беларусі, Сафійскага сабора, яго гісторыі. Распавядала пра арган, паказвала фота сабора. І з'явіліся ахвотнікі прыехаць. Тым больш што Полацк знаходзіцца недалёка ад Прыбалтыкі, Піцера, Масквы, Польшчы.

Ёсць ідэя правесці конкурс арганістаў падчас фестывалю «Званы Сафіі» і музыкантаў падчас шмат аднаго полацкага фестывалю — старадаўняй камернай музыкі. Тым тычыцца членаў журы, думаю, дамоўляюся, каб прыехалі на ўмовах кампенсацыі дарожных расходаў. А замест ганарараў будзем іх яшчэ больш прыгожа прымаць.

І марыць не магла пра тое, што буду іграць на аргане, які зрабілі спецыяльна для Баха. Цуд здарыўся ў Дрэздэне, недалёка ад слаўтай карціннай галерэі.

— А як вам удаецца заўсёды збіраць на выступленні поўныя залы?

— Жыхары Полацка, Наваполацка і наваколляў з дзяцінства прывыклі слухаць арган. У свой час я прапанавала праводзіць цыклы арганнай музыкі для дзяцей — па абанементах. І ў выніку — дзеці падрасталі, пачыналі прыходзіць самі, прыводзіць сяброў, а потым сваіх дзяцей. На канцэрт з задавальненнем прыходзіць турысты, госці палачан. Не ва ўсіх жа гарадах можна пацужы арган.

Вельмі папулярным стала арганнае віншаванне маладых. Дзесяціжыллінае праслухванне аргана ў такі важны для іх дзень, пагадзіцеся, даволі незвычайны падарунак!

Планую рэалізаваць і яшчэ некалькі ідэй.

Напрыклад, хачу ў цёплы час года, калі вакол сабора шмат людзей, арганізоўваць невялічкія выступленні. Думаю, калі людзям прапанаваць, напрыклад, толькі аплаціць кошт уваходнага квітка ў музей, ахвотнікі паслухаць арган будзе шмат.

— Дай Бог вам 150 гадоў жыцця, але каб было каму перадаць права іграць у Сафійскім саборы. Ці рыхтуюць у Беларусі будучых арганістаў?

— Гэтае пытанне няпростае. Так, у нашай краіне можна атрымаць спецыяльнасць арганіста як дадатковую — у вучылішчах, акадэміі. Зразумела, большасць часу моладзь вучыцца іграць на невялікіх электрычных аргангах. Трэба па-добраму «захварэць» на арган. А зараз моладзь у першую чаргу думае: «Ці хутка я буду на гэтым шмат зарабляць?»

— А вашы дзеці?

— Мая дачка Юлія — добрая арганістка. Я кажу гэта не толькі таму, што яна — мая крывінка. Сёлета з ёй канцэртавалі ў Еўропе. Усё ў яе выдатна атрымліваецца. Цікава, што любіць і імправізаваць. Але яна яшчэ хоча павучыцца. Сын Арсеній — піяніст, цяпер вучыцца ў Германіі, а раней — у Італіі. Ён вельмі здольны. Калі пажадае, стане выдатным арганістам.

— Музычная тэрапія — гэта не міф? Музыка насамрэч дапамагае хворым?

— Чула, як людзі пасля канцэрта гаварылі, што адпачнулі добра, расслабіліся, а ў некаторых ціск нармалізаваўся і гэтак далей.

Вырашыла для сябе: калі так на людзей арган дзейнічае, буду думаць, іграючы, што паралельна спрыяю аздараўленню. Бо думкі ж матарыяльныя.

Але, вядома, ёсць і незадавальненя. Маўляў, вельмі гучна ў вас. А іншыя, наадварот, кажуць, што не пойдуць на канцэрт, бо могуць... зануць. Але калі падчас дрэмоты за паўгадзіны чалавек адпачыў і назапасіў сілы, лічу, што гэта таксама добра.

Я і сама аднойчы заснула — у Нідэрландах. Там я і яшчэ тры арганісты бралі удзел у незвычайным арганым марашоне. Мы ігралі па 15 хвілін у розных гарадах. За намі ад касцёла да касцёла людзі ехалі на веласіпедках, аўто, бо хацелі зноў пацужы нашы выступленні. І што вы думаеце, калі той маршфон завяршаўся, я настолькі страціла сілы, што заснула пад гукі аргана (смяецца). — Аўт.). Хоць арганіст іграў выдатна!..

Аляксандр ПУКШАНСКІ. Фота з асабістага архіва Ксеніі ПАГАРЭЛАЙ

11 снежня адзначаецца Міжнародны дзень танга. Лічыцца, што гэты танец узнік у партowych гарадах Аргенціны, куды ў пачатку XIX стагоддзя прыбывала шмат эмігрантаў з розных краін, якія прывозілі з сабой не толькі разнастайныя

музычныя інструменты, але і нацыянальныя культурныя асаблівасці і традыцыі сваіх краін. Усё гэта па-майстэрску перамяшалася і нарадзіла танец жарсці, канфліктаў, прымірэння і кахання, у цэнтры якога мужчына і жанчына.

■ 3 нагоды

ТАНЕЦ, ДЗЕ МУЖЧЫНА ПАВІНЕН БЫЦЬ МУЖЧЫНАМ

Аляксей Тарусаў і Настасся Уткіна — маладая сталічная пара. Хлопец з дзюччайна кахаюць адно аднаго ўжо некалькі гадоў, удзень яны працуюць на звычайных работах, а увечары — танцуюць танга.

«Пазнаёміцца з танга — мая даўняя мара, — прызнаецца Аляксей. — Але я ўсё няк не мог здзейсніць яе: то часу не хопала, то яшчэ якія турботы не дазвалялі. Не так даўно я прапанаваў Настассі пайсці на экспрэс-курсы ў мінскую школу, дзе вучаць танцаваць танга. Яна пагадзілася». Так пачалася новая гісторыя маладой пары. Цяпер танцавальная.

«Танга — гэта танец-экспромт, ён вучыць разумець свайго партнёра на невербальным узроўні, без слоў, — дзеліцца асабістымі перажываннямі Настасся. — Шчыра кажучы, мы толькі пазнаёміліся з танга, а я ўжо адчуваю, што такі танцавальны вопыт добра адбываецца на нашых адносінах».

Танга — танец жарсці, а змена партнёраў у ім — гэта не падстава для рэўнасці, а магчымасць навучыцца чамусьці новаму. Танцаваць доўгі час з адным партнёрам — гэта як размаўляць з ім: праз пэўны час ты ведаеш, што ён табе скажа, што

зробіць у наступную хвіліну. — Мне падабаецца танга, таму што ў гэтым танцы мужчына павінен быць мужчынам, яго абавязак — прымаць рашэнні, а жанчына ўпрыгожвае танец свайой

пяршчотай і пачуццямі — усё, якое ў гэтым танцы мужчына павінен быць мужчынам, — расказвае Аляксей.

Любоў БЯЛЯЕВА. Фота аўтара

■ Турызм

Дакрануцца да вытокаў

НА МЯДЗЕЛЬШЧЫНЕ БУДУЕЦА ЭТНІЧНАЯ ВЁСКА

У Беларусі з'явіцца першая этнічная вёска, дзе турысты змогуць азнаёміцца са звычаямі і традыцыямі мясцовага быта. Планаўца, што этнакультурны агракомплекс каля вёскі Наносы ў Мядзельскім раёне прыме наведвальнікаў у наступным годзе. Чакаецца, што з уводам у дзеянне гэтага незвычайнага аб'екта колькасць турыстаў у Нарачанскім рэгіёне павялічыцца.

Тут прадастаўлена шмат цікавых пабудов. У прыватнасці, дом паляўнічага,

рыбака, этнаграфічны музей, стайня, манеж. На верхнім і ніжнім ставах усталяваны і вадзяны млын, дзе адкрыццямі хлебапякарня. Любы турыст зможа сам замесціць цеста і сплэць хлеб ці пірог. А стары ветраны млын XVIII стагоддзя правезлі сюды з Магілёўшчыны, — распавёў вядучы інжынер будаўніцтва Алег Кулак. — Прадугледжана і пакарнае дэпо са спецтэхнікай, і рабочы разлік у сувязі з тым, што тут драўляныя пабудовы.

Упрыгожаць вёску 10 аднапавярховых драўляных абшчынных дамоў і два дзвупавярховыя каменныя на высокім фунда-

менце — мяшчанскія. У цэнтры паселішча плануюцца гандлёвая плошча з міні-рынкам. Тут будуць гандляваць прадукцыяй, вырабленай у самым комплексе, а таксама той, што атрымалі фермеры, мясцовыя жыхары. На падворках размесцяцца куратнікі з вальерамі. Адпачывальнікі змогуць кожную раніцу ласавацца свежымі яйкамі ці яечняй. Прадукцыю да стала турыстаў даставяць з фермерскай гаспадаркі, што знаходзіцца непдалёку — у вёсцы Абрамы. Тут жа пры жаданні можна і карова навучыцца даіць, і парсючка пакарміць.

У кожным доме ёсць руская печка з лежкам. Яна шматфункцыянальная, абсталяваная духоўкай, капцільняй. Так што і косяц ёсць дзе пагрэць зімовай сцюжы, і прыгатаваць лагубы страву. Ва ўсіх дамах — ланзі з парылкай і купеллю ў выглядзе даволі змяшчальнай бочкі, душава.

— Само па сабе гэтае месца ўнікальнае: па сутнасці, паўвостраў, які стварыла каса на возеры Нарач. Такога комплексу няма ні ў Беларусі, ні ў Расіі, — сцвярджае Алег Кулак. — Кожны пастаялец знойдзе тут занятак па душы: і рыбакі, і паляўнічыя, і тыя, хто хоча бліжэй азнаёміцца з сельскім бытам, пакацацца вярхом ці ў карце на кані, на водных атрыццях.

Разам з тым, вельмі важна, што ў Наносах будзе створана як мінімум 70 працоўных месцаў. Этнакультурны комплекс будуюцца за кошт інвестара-прыватніка. Каштарты будучага аб'екта — прыблізна 6 млн долараў.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

ФОТА БЕЛТА

■ Асабістае

3 тугой па радзіме

...Сказаць каму, не зразумее — у рэстаран мы пайшлі не таму, што нехта паклікаў ці мулялі грошы, не таму, што хацелася есці ці адпачыць... Нас завабілі... кветкі: высокія, жоўтыя і насамрэч залатыя шары! У нас, у Беларусі, у верасні яны цвітуць ці не ў кожным гарадчыку (ды што там — нават на сметніках!). Тут жа, у Балгарыі, мы не бачылі іх нідзе і ні разу! А яны, між тым, ёсць!.. Нехта прывёз! Яно ж цікава — хто? Цікава — чаму і адкуль?..

Хоць, шчыра кажучы, адказ быў відавочным. Ну напэўна ж, нейкім лесам у гэты гарадок закінула некага з нашых — з беларусаў, з землякоў (а хутчэй, з змялячак); ну напэўна ж, жывучы тут, сумаваў чалавек па свайой радзімцы, хацеў хоць нешта перанесці з тамтэйшага жыцця ў гэтае...

І таму — за тысячы вёрст — перавёз жменьку жывучых карэнчыкаў, пасадзіў, вырастаў... Вось туд, ля ўваходных дзвярэй... А значыць, нам, беларусам, сам Бог загадаў адчыніць іх, зайсці, заняць вольны столік. І тым самым скарыстацца шанцам не толькі на кубачак кавы, але і на знаёмства, размову...

Мы, як аказалася, замнога хацелі. Бо малады ўслужлівы афіцьянт быў гатовы (і з дарагою душой, што называецца) ад пуза накарміць, напіць... Аднак зразумець нашай цікавасці да нейкіх там кветак... Ну растуць яны і растуць... Ды гадоў, можа, з дваццаць... «Хто пасадзіў?» — «Ды якая роўніца?»

Гэтага нават на кухні ніхто не ведаў.

Аднак аб тым, што зайшлі ў той рэстаран, мы не шкадавалі, бо ў нас засталася рэдкая фотакартка двух адпачывальнікаў з тымі залатымі шарамі (фатаграфаванца з імі дома? Ды ў галаву нікому не прыйшло б!)... Да таго ж мы вельмі добра пасядзелі — ва ўтульнай зале за прыгожым сталом...

Ён, дарэчы, быў засланы досыць цікава: уперак, дэма адмысловымі не то ручнікамі, не то дарожкамі з сурвэткамі па канцах, што не хавала ад вачэй прыгажосці драўлянай сталеніцы ў той жа час добра засцерагала яе.

А таму, прыехаўшы з вандроўкі, ці не першае, што зрабіла — дастала з шафы ўсё свае ручнікі, панесла на кухню — мераць. Нейкія з іх былі безнадзейна кароткімі, нейкія — вузкімі...

Нічога не даў і паход у краму. Значыць, рэстаран той (разам з кветкамі-ручнікамі) так і застаўся б прыгожым успамінам, калі б...

Калі б надоечы на кірмашы не трапілі на вочы дарожкі — «майго памерчыку», як казаў Палапандопа, патрэбнага колеру, з патрэбнай тканіны!

— А сурвэткі да іх ёсць? — узрадавана спытала ў прадавачкі. Тая пакруціла галавой: няма... Без іх не мела сэнсу і купля дарожак. Таму ў надзеі падабраць іх, можа, з нейкай іншай тканіны пад наглядом тэп той жа прадавачкі досыць доўга затэла яны паліць, доўга прыглядалася... І перабрала, здаецца, усё — марна...

— В продажэ комплекты такія ёсць, — раптам «знайшлася» гандлярка. — Вот, поспмотрите!

І з гэтым словам яна падала мне прыгожую каробку, у якой ляжалі... дзве дарожкі і да іх чатыры сурвэткі — якраз тое, што трэба! Проста жанчына (ну трэба ж было здагадацца!) не разумела маёй беларускай мовы, а таму не ведала, пра што я ў яе пытаюся і што так доўга шукаю на паліцах...

Добра ўсё, што добра канчаецца: купля ўсё ж адбылася, стол накрыты — разумна, прыгожа. Акурат як там, у Балгарыі...

Адзінае — асадак застаўся. Падумалася: гэта шчасце, што словы «хлеб», «мяса», «малако» і па-беларуску, і па-руску гучаць аднолькава. Інакш магла б застацца не тое што без сурвэтак — без ежы!..

Валянціна ДОУНАР

■ Нефармат

— купіць спадніцу. Нагледзе-ла яшчэ ў мінулы раз, а пакуль шукала той рад і гандлёвае месца, у іншым радзе убачыла дакладна такую ж, але на 70 тысяч танней. Знайшла ранейшага гандляра, пераканалася, што тканіна і фасон аднолькавыя. У абодвух выпадках жаночае адзенне прадавалі мужчыны. А той, у якога кошт меншы, — даволі малады і прыгожы. Спытала з надзеяй на шчыры адказ, чаму такая розніца з калевана спытала ў прадавачкі.

Тая пакруціла галавой: няма... Без іх не мела сэнсу і купля дарожак. Таму ў надзеі падабраць іх, можа, з нейкай іншай тканіны пад наглядом тэп той жа прадавачкі досыць доўга затэла яны паліць, доўга прыглядалася... І перабрала, здаецца, усё — марна...

— А сурвэткі да іх ёсць? — узрадавана спытала ў прадавачкі. Тая пакруціла галавой: няма... Без іх не мела сэнсу і купля дарожак. Таму ў надзеі падабраць іх, можа, з нейкай іншай тканіны пад наглядом тэп той жа прадавачкі досыць доўга затэла яны паліць, доўга прыглядалася... І перабрала, здаецца, усё — марна...

— А сурвэткі да іх ёсць? — узрадавана спытала ў прадавачкі. Тая пакруціла галавой: няма... Без іх не мела сэнсу і купля дарожак. Таму ў надзеі падабраць іх, можа, з нейкай іншай тканіны пад наглядом тэп той жа прадавачкі досыць доўга затэла яны паліць, доўга прыглядалася... І перабрала, здаецца, усё — марна...

Умею ж чалавек жыць і радавацца жыццю так, што хочацца яму пазайздросціць. І нічога, што першае пытанне, з якім сустракаюць дома, — пра грошы. Сапраўды, увесё фокус у тым, каб умець жыць. І з самага жыцця здабываецца стымул і натхненне. А то цяпер з кім ні сустрэнасьці, з калегамі ці даўнімі знаёмымі, са сваякамі ці былымі суседзямі, размовы зводзяцца да адной тэмы: як цяжка становіцца жыць. З кожным разам «падрастаюць» лічбы за «камуналку», цэны ў краме на асноўныя прадукты, лічы, штомесяц становяцца вышэй, дарожкае праезд у транспарце і аўтамабільнае паліва, усё цяжэй купіць дзеям-студэнтам вярнуць і аплаціць вучобу... Так, і цяжэй, і горш. Але ад таго, што пра гэта гаворыць штодня з кожным, лягчэй не будзе. Да жыцця трэба прызвычаівацца. Тады і яно, жыццё, можа, павернецца святлейшым бокам.

І навучыць гэтым, правільнай сказаць, навучыць па-іншаму глянуць на жыццё мо-дзіць старыя высловы людзей. Літаральна ўчора вярнулася з камандзіроўкі і знаходжуся пад уражаннем ад сустрэчы з 88-гадовай жанчынай. Яна жыве ў далёкай пушчанскай вёсцы, такой далёкай, што калі не ведаеш дакладна, нават не падумаю быць, што там ёсць населены пункт. Ганну Мікалаеўну даўно клікалі ў горад і сын, і дачка. Яна ж

Яго Ізабела

не хоча пакінуць сваю хатіну. Тут на сцяне вісяць партрэты дарагіх і любімых людзей, ёй лодкі засланы вытканымі ёй пакрывамі. Тут яна прыжале такое нялёгкае жыццё. Яе будучы муж некалі прыйшоў з вайны ў спаленую дашчэнту вёску. Родных пазабілі, хату спалілі. З чаго пачынаецца былому франтавіку? Гэта праз многія гады да іх прыйшлі пашана і прывіліе. А тады...

Ён таму ўзяў яе замуж з суседняй вёскі, што хату ў пасаг давалі. Яе перавезлі, склалі наоў, і пражыла ў ёй новыя сям'я ў працы і згодзе адведзены Богам век. Дзяцей выгадавалі, у людзі вывелі. Адрозна ж пасля вяртання з фронту гаспадар яе, пакуль нявесту прыглядаў, не сядзеў склашы рукі: па ўсёй акрузе наймаўся на працу да людзей, касіў, аўраў, будаваў. Хто даць паўпуда збожжа, хто яшчэ менш, — але да вясны сабраў мех-другі жыта, каб пасеяць сваю палоску. Якое гэта было шчасце — жаць свой хлеб, успамінае пажылая сялянка. Потым патроху, з кожным годам абзаводзілася свайой курцы, свінкай, пазней карова з'явілася. І гэта было таксама дасягненне: жывунаць ёсць — значыць, не галодная сям'я будзе. Потым яна пайшла на ферму працаваць, кароў даіла. Грошы з'явіліся ў доме, нешта купіць стала магчыма, яшчэ лепш зачыла сям'я. Хоць муж прыйшоў з вайны без здароўя, не зарабляў шмат, а апошнія дзесяць гадоў жыцця яна даглядала яго, ляжачага інваліда, — гора сэрбанула, адным словам. Але за ўсю нашу доў-

гую гутарку ні разу не сказала гэта жанчына, што ў яе нешчаслівая доля, што было ёй цяжка. Яна толькі паўтарыла некалькі разоў: «Як жа вы цяпер добра жывіце, вопратка ў вас прыгожая, на машынах вы ездзіце, адпачываеце на моры, выхадныя маеце, не працуеце ад цямна да цямна. От каб мама мая, здаецца, паглядзець, якое жыццё настаяла! Пенсію паяццё, аўтаркама прыходзіць пад хату, прывозіць не толькі хлеб, але шмат чаго іншага. Усё можна купіць. Захварэеш — у балніцы цябе палечаць». — Сапраўды, на іх доўга ліха хапіла, а пакаленне дацькоў гэтай жанчыны жыло яшчэ горш і цяжэй за іх.

Парадокс, але людзі, якія працавалі ад цямна да цямна, горкім лотам здабывалі хлеб, былі шчаслівейшыя за нас, цяперашніх. Бо калі не ўсе, дык большасць нашых праблем ад стрэсу, нерваў, псіхалагічнага дыскамфорту. У нас з'явіўся час для самааналізу, самаадства ў захадавання сябе. У многіх шэрагах краінах спахаліліся, актыўна заняліся дабрачыннасцю, валанцёрскім рухам. Папрацую чалавек гадзіну-другую ва ўстаноў для інвалідаў — і адрозна адчуе, як шмат гэта значыць — мець здаровую рукі і ногі. А калі грошай катастрофічна не хопіць, дык можна недзе падпрацаваць. А можа, перагледзець свае звычкі траты. І галоўнае — знайсці тое ці таго, хто парадуе ўзніць у жыцці, прыбавіць сіл. Ну хоць бы такую, як Ізабела, муш і натхненне нашага героя...

Святлана ЯСКЕВІЧ

